

Utópia: Magyarország 2050-ben

A közelmúltban Cs. Szabó László szépprózáját olvastam. Nem ártatlanul, előadás megtartása céljából. Ebbéli buzgalmamban találkoztam *Az angol postakocsival*, az 1941-ben a háború árnyékában írt utópiával, amely groteszkbe hajló, igaz, meseien naiv válfajú paródia is egyben. „Történik 1991. április elsején”, kap az olvasó támpontot a miheztartáshoz. A szép jövő világban művészi kérdések állnak az élet és a politika középpontjában, esztétikai probléma ad casus bellit, amelyet Magyarország – a világ közvetítő hatalma, a „mediator mundi” – felold. A magyar világnyelv, kultúránk mindenhol tiszteletet ébreszt. Célunk, hogy kovásza és őrzője legyünk a Szellem és a jó ízlés Európájának. Uralkodónk, Kacor Király a Londonban összegyűlt nemzetközi méltóságok előtt pohárköszöntőt mond: „Az európai békét akarom felköszönteni ezzel a pohárral. Amióta a kishatalmak megteremtették a könyvolvasó, művészkedő és szemlélődő Európát... (taps) ...s fegyvereikkel fönn tartják a békét... (taps) ...a megriadt Múzsák visszatértek közénk. A század második fele bosszút állt az első felén. Amikor 1914-ben megindult a harmincéves háború a nyersanyagokért... (hosszszan tartó derűtségg)..., a kishitűek az európai művelődés bukásától rettegtek. Én már akkor megmondtam, hogy látunk még fordított világot, s a művészek bosszút állnak a nyersanyagon. Ma az ellenkező véglettől félttem Európát. Nem szeretném, ha egy költő miatt lángba borulna.”

Nos, a műben nem is történik ez meg. Ám az irodalom misztikus hatalmát és Cs. Szabó pszichéjének zavarba ejtő, látnoki érzékenységét jelzi, hogy a délszláv háború, mit ad isten, éppen 1991-ben tört ki, s egyik főkolomposa Radovan Karadzics volt, aki más áldatlan tevékenységei mellett, költőként is aposztrofálja magát... Irodalmunknak legalább két vátesze – Petőfi a másik, ki más? – tehát biztosan van. S persze, tudnánk még jelölni a címre – de legyünk mérték-tartók!

A mérték most a műfaj: az utópia. Mily szimpatikus forma! A jövőről kell beszélni, vagyis a kockázat jelentősen csökken. A múltból veszélyesebb írni,

visszakereshető, a jelenről meg csak őszintén, elveket és ideálokat szemünk előtt lebegtetve (lebegtetés: töről metszett kognitív mutatóvány!), ha kell, kritikusan volna ildomos... – ahogyan azt betűvetőink teszik. S meggyőződésem, már várják, hogy egy cinikus értelmező megkérje őket, ugyan készítenének-e egy utópiát a *Hitel* folyóirat 2018. februári számába. Felőlem lehet antiutópia is!

Nem állítom, hogy tradícióink gazdagok lennének e téren. De megfontolnivaló azért akad! Már az origópontban, Bessenyei György *Tarimenes utazásaiban* is találtam a mai élethelyzetünkre rezonáló gondolatot. Buzbuzbeki imígyen szóla: „Adj nekünk inkább teljes hatalommal élő uralkodót nemzetünkéből hazánkban, mint bennünket tartományá tégy, szabadságban.” Hoppá? Hoppá, bizony!

Vehetjük Jókait is. Mit olvashatunk *A jövő század regényében*? Emlékeztetőül: Nihil állammal küzdve létrehozzák hazánk rátermett fiai „Otthon” államot, az örök béke honát, amolyan országot az országban. Mi jellemző e helyre? „Az Otthon városában ami legdíszesebb palotákat mutatnak a köztérek, azok mind főtanodák, könyvtárak, akadémiák, tanítóképezdék, egyetemek, politechnikumok, múzeumok, orvosi kollégiumok, kereskedelmi tanodák, ipariskolák, művészeti akadémiák, találmányok, kísérletek műhelyei. S ahogy Tatrangi megjósolá: márványból és cédrusfából! És e templomaiban a tudománynak egész falanxa a világhírű tudósoknak terjeszti a haladó kor szellemi vívmányait. Az ismeretek minden egyes szaka egész nagy önálló tudománnyá növekedett már fel, s aki az egyszerű földművelést tanulja, többet bűvárkodik, mint Paracelsus idejében az alkimista. Felnőtt férfiak járnak most tanulni, nem kötelességből, mi siheder éveikben oly teher volt, de önfenntartási vágyból. Jaj a tudatlannak! Ezt érzi mindenki, oly vágy viszi az embereket most a tanodába, mint hajdan a templomba.”

Ez persze a mára vetítve – a művészeti akadémia kivételével – nyilván merő képzelgés, ám akad olyan részlet is, mely hümmögésre készíthet: „Európa közeledett azon állapothoz, melyet „Egyetemes Államnak” (Universal-Staat) neveznek. Az országok közötti vitás kérdéseket egy nemzetközi békebíróság intézte el, s annak a fejedelmek éppen úgy alávetették magukat, mint más halandó ember a maga bírójának, hiszen hiányzott már kezükből az ’ultima ratio regum’: az agyúkanóc!”

S Jókait tudta azt is, mire való, ha a fantáziáló kívánságok megvalósulnak és a részvényesek (a regényben az Otthon lakói!) felemelkednek: „Dehát Magyarországon semmi szó sem emelkedett az új állam mellett? Nem éreztek itt *hálát* azok iránt, kik országukat a végveszélytől megszabadították? Nem éreztek *büszkeséget*, látva egy új növekedő kolóniát, mely nemzetök nevét híressé, hatalmassá tette? Nem éreztek *rokonni szerelmet* a vérükből való vér iránt? [...] Igenis: a nemzet, a nép, a közvélemény jó volt, bölcs volt, mint mindig. Szerették is a nagyra nőtt rokont, büszkék is voltak rá, félték is tőle...”

Büszkék rá és félték tőle... Kell-e több?

Ja, majd el felejtettem, a téma: Magyarország 2050-ben.

Szép kerek szám. Harminckét esztendő van addig. Jó hosszú távlat! Elegendőnek kell arra lennie, hogy a jövőről elmélkedhessünk! Felővekedhet addig egy Megváltó is.

Milyen lesz a 2050-es év Magyarországáa?

Reményeim szerint nem lehet rosszabb, mint 1850-ben vagy száz éve múltán volt. Akkoriban? Egy-egy nagy vereség utáni sztereotip állapot: magyarok a temetőben, a börtönben, se szabadság, se függetlenség. S mennyivel könnyebb felismerni, mi nem volt, mint megmondani, mi lesz. Mit jelent majd egy állam szabadsága és függetlensége? Vajon otthonunkká lesz az ország? Művelődésünk lesz-e a meleg dunyha a fázósoknak vagy antiallergén gyapjúpaplan felvilágosodottaknak? Talpra áll a magyar lélekben is? Nem szégyelli már a történelmét, nem nyomják agyon a nagy kollektív kudarcok? Nem gondolja, hogy a Lajtán túl (és a pesti belvároson innen) mindenki okosabb és műveltebb nála? Igaz, hogy ezen a földön nemzeti egység sosem lesz – hacsak erőszakkal nem, úgy meg ne legyen –, de ragaszkodhat nemzetéhez mint kultúrához? Rájön, hogy anyanyelvi irodalmát olvasva jobban tud magyarul, s pallérozott nyelvi képességeit élete kiteljesítéséhez használhatja? Így aztán boldogulhat, és szebben halhat.

Valamit talán egyikünk sem akar: „...az a Magyarország, melyet eddig fiainak hősi erélye tartott fenn államul, amidőn majd a vitézség nem tartozik többé az erények közé, meg nem menekülhet attól a sorstól, hogy mindenütt leszavazva, szétoszoljon kantonokra, s legyen egy névtelen ország belőle, annyi felé irányult céllal, ahány nyelven beszélnek benne. Egy Polinézia a szárazföldön.” (Ez is Jókai.)

Mert Új-Guinea legyen csak a pápuaké!

A váteszek sorába lépsz-e, mondd?

